

Számvitel I.

1. előadás

A számvitel alapvető összefüggései

Dr. habil Borbély Katalin
egyetemi docens

A tárgy oktatásának célja és várható eredménye

A számviteli szabályozó rendszer megismertetése.

A számviteli törvényben megfogalmazott alapelvek szerinti könyvvezetés elsajátíttatása, a vagyoni és eredményváltozásokkal.

A kurzus végére a hallgató a számviteli előírásoknak megfelelően tudja rögzíteni a gazdálkodási környezet változásainak jelentős részét és ismeri azok hatását a vállalkozás vagyoni, jövedelmi, pénzügyi helyzetére vonatkozóan.

Ismeri a legfontosabb vagyoncsoportok bekerülési és mérlegértékét.

A számvitel szabályozása

- Történet
- Angolszász és kontinentális rendszerek
 - Cél: a beszámoló minimális tartalma, egységes értékelés
 - 34/2013 irányelv → az Európai Unió tagállamai
 - IFRS/IAS → nemzetközi szabályozás (kötelező az Európai Unió tőzsdéin)
- Magyarországon
 - 2000. évi C. törvény a számvitelről (előírások és elvek)
 - Meghatározott esetekben → IFRS/IAS

Kire vonatkozik a számviteli törvény?

- **Gazdálkodó:** a vállalkozó, az államháztartás szervezetei, az egyéb szervezet, a Magyar Nemzeti Bank, továbbá az általuk, illetve a természetes személy által alapított egészségügyi, szociális és oktatási intézmény.
- **Vállalkozó:** minden olyan gazdálkodó, amely a saját nevében és kockázatára nyereség- és vagyonszerzés céljából üzletszerűen, ellenérték fejében termelő vagy szolgáltató tevékenységet (a továbbiakban: vállalkozási tevékenység) végez.

A számvitel

- Fogalma
 - Objektív elszámolási, nyilvántartási rendszer, amely:
 - megbízható és valós összképet ad a vállalkozás
 - vagyoni,
 - jövedelmi
 - pénzügyi helyzetéről.
 - A gazdasági műveleteket (eseményeket) megfigyeli, méri és rendezetten feljegyzi.

Célja:

A vagyon kimutatása → mérleg, leltárral alátámasztva

A vagyonváltozás (eredmény) kimutatása → eredménykimutatás

A számvitel alrendszerei 1.

Pénzügyi számvitel:

tartalmát a számviteli törvény szabályozza, mivel alapvetően a piac szereplői és más érdekeltek számára ad információkat.

(Befektetők, hitelezők, versenytársak, üzleti partnerek, hatóságok /állam/, tulajdonosok, menedzsment, alkalmazottak)

Vezetői számvitel:

a vállalkozás vezetői információs rendszerének része, nincsenek rá vonatkozó törvényi előírások. Elsősorban a döntések előkészítésben, a döntéshozatalban van nagy szerepe.

A számvitel alrendszerei 2.

- **Könyvvitel**
A működés során előforduló összes vagyoni, jövedelmi, pénzügyi helyzetre kiható esemény rögzített nyilvántartása és év végi zárása
- **Beszámolók**
A vállalkozás az üzleti év vagyoni, pénzügyi, jövedelmi helyzetéről a törvényben meghatározottak szerint beszámol, és ezt okmányokkal támasztja alá
- **Költség- és önköltségszámítás**
A termelési, szolgáltatási folyamat során felmerült költségek kimutatása oly módon, hogy az alkalmas legyen a termékegységre jutó költségek számítására
- **Bizonylati rendszer**
A fenti alrendszerek alátámasztásának módja, technikája iratokkal, okmányokkal

A beszámoló(k)

A vállalkozás az üzleti év vagyoni, pénzügyi, jövedelmi helyzetéről a törvényben meghatározottak szerint számol be.

Részei :

- Mérleg → vagyoni helyzet
- Eredménykimutatás → jövedelmi helyzet
- Kiegészítő melléklet → szöveges magyarázat

Fajtái a vállalkozások esetében (meghatározott feltételek alapján):

- egyszerűsített éves beszámoló
 - mikrogazdálkodói egyszerűsített éves beszámoló
- éves beszámoló
- összevont (konszolidált) éves beszámoló

Vagyon és eredmény kapcsolata

- **Vagyon**

Fogalma:

A vállalkozó tulajdonában,
kezelésében és használatában
lévő **eszközök együttes értéke**

- **Saját** vagyon
- **Idegen** vagyon

Saját vagyon

= Vagyon - kötelezettség

*EGY IDŐPONTBAN (az
üzleti év végén)*

- **Eredmény**

Fogalma: A saját vagyon
változásának összege

- Nyereség
- Veszteség

Nyereség:

A saját vagyon növekedése

Veszteség:

A saját vagyon csökkenése

*EGY IDŐSZAK ALATT (egy üzleti
évben)*

Alapvető összefüggések 0.

VAGYON

EREDMÉNY

MÉRLEG, 201X. hónap, nap

EREDMÉNYKIMUTATÁS, 201X.

Saját tőke (vagyon)
része az
adózott eredmény

Eredménykategóriák
 \pm üzemi \pm pénzügyi = adózás előtti eredmény
- adófizetési kötelezettség
= adózott eredmény

A vagyoni, jövedelmi, pénzügyi helyzethez kapcsolódó fogalmak 1.

A mérleg:

- a vagyoni helyzetet bemutató kimutatás egy adott napra (fordulónapra),
- értékben és összevontan mutatja.
- Kétoldalú kimutatás

megjelenési alak szerinti csoportosítás → **ESZKÖZÖK**

eredet (honnán származik?) szerinti csoportosítás → **FORRÁSOK**

Mérleg és leltár

mérleg

A vagyonra vonatkozó kimutatás

A fordulónapra vonatkozik

Összevont

Csak értékbeni kimutatás

leltár

A vagyonra vonatkozó kimutatás

A fordulónapra vonatkozik
Nem csak fordulónapon készülhet,
több módszere is van

Részletes

Mennyiségi és értékbeni
kimutatás

A mérleget leltárral kell alátámasztani

A mérleg

ESZKÖZÖK (AKTÍVÁK)

FORRÁSOK (PASSZÍVÁK)

- A. Befektetett eszközök
- B. Forgóeszközök
- C. Aktív időbeli elhatárolások

- D. Saját tőke
- E. Céltartalékok
- F. Kötelezettségek
- G. Passzív időbeli elhatárolások

mérlegfőcsoportok

Σ ESZKÖZ

=

Σ FORRÁS

MÉRLEG-FŐÖSSZEG

A főcsoportok elhelyezkedése a mérleg két típusában

Eszközök	„A” típusú	Források	„B” típusú
A. Befektetett eszközök	D. Saját tőke		A. Befektetett eszközök
B. Forgóeszközök	E. Céltartalék		B. Forgóeszközök
C. AIE	F. Kötelezettségek		C. Aktív időbeli elhatárolások
	G. PIE		D. Egy éven belül esedékes kötelezettségek
			E. Passzív időbeli elhatárolások
			F. Forgóeszközök – rövid lejáratú kötelezettségek
			G. Eszközök – Egy éven belül esedékes kötelezettségek
			H. Egy évnél hosszabb kötelezettségek
			I. Céltartalékok
			J. Saját tőke

A) Befektetett eszközök

24. § (1,2)

Befektetett eszközként olyan eszközt szabad kimutatni, amelynek az a rendeltetése, hogy **a tevékenységet, a működést tartósan, legalább egy éven túl szolgálja**. A befektetett eszközök közé az immateriális javakat, a tárgyi eszközöket, a befektetett pénzügyi eszközöket kell besorolni.

Az **immateriális javak** azok a nem anyagi eszközök, amelyek közvetlenül és tartósan szolgálják a vállalkozást. (Pl. nem ingatlanhoz kapcsolódó bérleti jogok, szellemi termékek)

A **tárgyi eszközök** olyan anyagi eszközök, amelyek tartósan, - közvetlenül, vagy közvetve - szolgálják a vállalkozást, függetlenül attól, hogy üzembe helyezésre kerültek-e. (Pl. ingatlanok, gépek, járművek)

Befektetett pénzügyi eszköznek nevezzük azt az eszközt, amelyet a vállalkozás azzal a céllal fektet be egy másik vállalkozásnál, vagy ad át neki, hogy ott tartós jövedelemre tegyen szert, vagy befolyásolási, irányítási, ellenőrzési lehetőséget érjen el. (Pl. részvények, egy évnél hosszabb időre adott kölcsönök)

B) Forgóeszközök

28. § (1)

A forgóeszközök csoportjába **a mérlegben a készleteket, a vállalkozó tevékenységét nem tartósan szolgáló követeléseket, hitelviszonyt megtestesítő értékpapírokat, tulajdoni részesedést jelentő befektetéseket, pénzeszközöket kell besorolni.**

Készleteknek nevezzük azokat az eszközöket, amelyek általában egy tevékenységi folyamatban vesznek részt és ennek folyamán eredeti alakjukat elveszítik, ill. a tevékenység folyamán változatlan állapotban maradnak. (Pl. az anyagok, amelyek eredeti alakjukat elveszítik és az áruk, amelyek alakváltozás nélkül kerülnek továbbértékesítésre, vagy amelyeket a vállalkozás maga állít elő.)

Követelések azok az eszközök, amelyek (szállítási, vállalkozási, szolgáltatási és egyéb) szerződés alapján olyan jogszerű, pénzben kifejezett fizetési igényt testesítenek meg, amelyet a vállalkozás már teljesített és a másik fél elfogadott. (Pl. követelések áruszállításból, váltókövetelések)

A forgóeszközök csoportjába tartozó értékpapírok közé a forgatási célból, az átmeneti, nem tartós befektetésként vásároltak értékpapírokat kell besorolni.

A pénzeszközök a készpénz, a csekkek és a bankbetétek.

C) Aktív időbeli elhatárolások

32. § (1)

Aktív időbeli elhatárolásként – elkülönítetten – kell a mérlegben kimutatni az üzleti év mérlegének **fordulónapja előtt felmerült, elszámolt olyan összegeket, amelyek költségként, ráfordításként csak a mérleg fordulónapját követő időszakra számolhatók el,**

valamint az **olyan járó árbevételt, kamat- és egyéb bevételeket, amelyek csak a mérleg fordulónapja után esedékesek, de a mérleggel lezárt időszakra számolandók el...** (Pl. előre fizetett bérleti díj)

D) Saját tőke

35. § (1)

Saját tőkeként a mérlegben csak **olyan tőkerészt szabad kimutatni, amelyet a tulajdonos (a tag) bocsátott a vállalkozó rendelkezésére, vagy amelyet a tulajdonos (a tag) ... az adózott eredményből hagyott a vállalkozónál.** A saját tőke részeként kell kimutatni az érték helyesbítés értékelési tartalékát és a valós értékelés értékelési tartalékát is.

A saját tőke a – jegyzett, de még be nem fizetett tőkével csökkentett – jegyzett tőkéből, a tőketartalékból, az eredménytartalékból, a lekötött tartalékból, az értékelési tartalékból és a tárgyév adózott eredményéből tevődik össze.

E) Céltartalékok

Az óvatosság elvének értelmében **a vállalkozásnak az adózás előtti eredményéből céltartalékot kell, ill. bizonyos célokra lehet képeznie**

Feltételek:

azokra a múltbeli, illetve a folyamatban lévő ügyletekből, szerződésekből származó (harmadik felekkel) szembeni **fizetési kötelezettségekre,**

amelyek a mérlegfordulónapon valószínű vagy bizonyos, hogy fennállnak,
de összegük vagy esedékességük időpontja még bizonytalan,

és azokra **a vállalkozó a szükséges fedezetet más módon nem biztosította.**

(Sztv 41§)(Pl. meghatározott garanciális kötelezettségre kell képezni)

F) Kötelezettségek

42. § (1)

Kötelezettségek azok a szállítási, vállalkozási, szolgáltatási és egyéb szerződésekből eredő, pénzértékben kifejezett elismert tartozások, amelyek a szállító, a vállalkozó, a szolgáltató, a hitelező, a kölcsönt nyújtó által már teljesített, a vállalkozó által elfogadott, elismert szállításhoz, szolgáltatáshoz, pénznyújtáshoz, valamint az állami vagy önkormányzati vagyon részét képező eszközök – törvényi rendelkezés, illetve felhatalmazás alapján történő – kezelésbeviteléhez kapcsolódnak.

A kötelezettségek lehetnek hátrasoroltak, hosszú és rövid lejáratúak.

G) Passzív időbeli elhatárolás

Passzív időbeli elhatárolásként kell kimutatni **a fordulónap előtt befolyt, elszámolt azon bevételt, amely a következő időszakot illeti és**

azt a költséget, ráfordítást, amely az adott időszakra vonatkozik, de a fordulónap után kerül kifizetésre. (Sztv 44.§)
(Pl. a decemberre vonatkozó, de csak januárban fizetendő áramdíj)

A vagyoni, jövedelmi, pénzügyi helyzethez kapcsolódó fogalmak 2.

Az eredménykimutatás

- Az eredménykimutatás egy (a számviteli törvényben meghatározott) időszakra vonatkozóan
- bemutatja a vállalkozás (összes vagy értékesítési) tevékenységére vonatkozó

**bevételeit,
ráfordításait és ezek
eredményét.**

Költség, ráfordítás, kiadás

- A vállalkozások a tevékenységük során előállított termékeiket, ill. szolgáltatásaikat adásvétel útján értékesítik. Ezen kívül más – tevékenységükkel összefüggő – **bevétel**hez is juthatnak. Bevételeiket pénzként szeretnék realizálni, hogy ezzel fedezhessék a termelési, szolgáltatási folyamatban felmerülő költségeiket, ráfordításaikat és eredményt érjenek el.
- **Költség** a létrehozott teljesítmény érdekében felhasznált munka és eszközök (l. vagyon), azaz erőforrások pénzben kifejezett értéke.
- A **ráfordítás** tágabb fogalom. A költségeken kívül ide tartoznak még azok az eszközfelhasználások is, amelyek nem termelési költségként jelennek meg. Ráfordítás minden eredménycsökkentő tényező.
- Általában velük együtt kezelik a **kiadás** fogalmát, amely alapvetően pénzügyi kategória és a vállalkozás által a termelés érdekében kifizetett pénzösszeget jelenti.

Alapvető összefüggések 1.

VAGYON

EREDMÉNY

megjelenési alak		eredet	eredménycsökkentő	eredménycsökkentő	eredménynövelő
MÉRLEG, 201X. hónap, nap			EREDMÉNYKIMUTATÁS, 201X.		
ESZKÖZ	FORRÁS	KÖLTSÉG	→	RÁFORDÍTÁS	BEVÉTEL
A) Befektetett eszközök	D) Saját tőke része az adózott eredmény	Csoportosításuk a számvitelben		Eredménykategóriák ±üzemi ±pénzügyi=adózás előtti eredmény -adófizetési kötelezettség =adózott eredmény	
B) Forgóeszközök	E) Céltartalék	1. Jelleg szerint: költségnemek	→	Összköltség eljárásra épülő eredménykimutatás	
C) AIE	F) Kötelezettség				
	G) PIE	2. Funkció szerint: közvetlen, közvetett	→	Forgalmi költség eljárásra épülő eredménykimutatás	
Összes eszköz	Összes forrás				

Mérlegegyezőség elve

Üzemgazdasági elv

Eredmény elv

A könyvvezetés

A működés során előforduló összes vagyoni, jövedelmi, pénzügyi helyzetre kiható esemény rögzített nyilvántartása és év végi zárása

Fajtái:

- A **kettős könyvvitel**

A vállalkozásnál bekövetkező minden változást úgy vesz számba, hogy egyben önmagát is ellenőrzi, azaz minden változást „két aspektusból” mutat be. Ehhez eszközként az ún. **főkönyvi számlák** szolgálnak.

- Az **egyszeres könyvvitel**

a vállalkozás pénzeszközeiben bekövetkező összes változást tartja nyilván. Erre szolgál a **naplófőkönyv** és a **pénztárkönyv**.

A fenti két nyilvántartási módot a számviteli törvény szabályozza.

A beszámolófajták és a könyvvezetés összefüggése

Feltételek	Beszámolási forma	Könyvvezetés
<p>Ha két egymást követő üzleti évben valamelyik két mutató az alábbi értékek alatt marad: Mérleg-főösszeg: 1200M Ft Nettó árbevétel: 2400 M Ft Létszám: 50 fő,</p>	<p>1. Egyszerűsített éves beszámoló (M, EK, KM) Speciális fajtája: 2. Mikrogazdálkodói egyszerűsített éves beszámoló (korm.rend.)</p>	<p>kettős könyvvezetés</p>
<p>egyébként</p>	<p>3. Éves beszámoló (M, EK, KM) és ÜJ</p>	<p>kettős könyvvezetés</p>
<p>Anyavállalat (meghatározó befolyással)</p>	<p>4. Összevont (konszolidált) éves beszámoló (Konszolidált M, EK, KM) és ÜJ</p>	<p>kettős könyvvezetés</p>
<p>Egyéb szervezetek (ha a kormányrendelet engedi)</p>	<p>5. Egyszerűsített beszámoló (egyszerűsített M, eredmény-levezetés)</p>	<p>egyszeres könyvvezetés</p>

Feladat

Vagyonrész	Befektetett eszköz	Forgó-eszköz	Saját tőke	Hosszú lejáratú kötelezettség	Rövid lejáratú kötelezettség
Tőketartalék					
Épületek					
Áruk					
Szállítók					
Irodabútorok					
Elszámolási betétszámla					
Szoftverek					
Hosszú lejáratra kapott kölcsönök					

1) Tesztkérdés

A vállalkozó fogalmában szereplő kifejezések az alábbiak:

- a) az államháztartás szervezetei,
- b) a saját nevében és kockázatára
- c) a Magyar Nemzeti Bank
- d) ellenérték fejében termelő vagy szolgáltató tevékenységet végez
- e) természetes személy
- f) nyereség- és vagyonszerzés céljából üzletszerűen tevékenykedik

2-3) Tesztkérdés

Minek a fogalmát takarja az alábbi definíció?

A működés során előforduló összes vagyoni, jövedelmi, pénzügyi helyzetre kiható esemény rögzített nyilvántartása és év végi zárása

- a) Vezetői számvitel
- b) Beszámoló
- c) Könyvvitel
- d) Mérleg

A vállalkozás az üzleti év vagyoni, pénzügyi, jövedelmi helyzetéről a törvényben meghatározottak szerint okmányokat készít

- a) Vezetői számvitel
- b) Beszámoló
- c) Könyvvitel
- d) Mérleg

4) Tesztkérdés

Egészítse ki az alábbi mondatot a megfelelő szóval!

A(z) lehetnek hátrasoroltak, hosszú és rövid lejáratúak.

- a) eszközök
- b) kötelezettségek
- c) követelések
- d) befektetések

Kötelező és ajánlott irodalom

- Tankönyv 1. fejezet

Vonatkozó részek

- Siklósi-Veress (2016): Könyvvezetés és Beszámolóképzítés 2016, Saldo